

Arbetarrörelsen i Sydslavien

Kommunismen har gjort stora framsteg i vårt lilla land. Men för att rätt kunna förstå betydelsen av dessa framsteg måste man känna Sydslaviens ekonomiska och finansiella läge.

I. Det allmänna läget.

Upplösningen av den borgerliga samhällsordningen i Sydslavien tar sig ett synnerligen starkt uttryck i den ekonomiska oredan och i det kaos, som är rådande på valutamarknaden. Det ekonomiska livet för hos oss, så att säga, ingen verklig utan blott en skentillvaro.

I Belgrad har under loppet av ett helt år intet enda industriellt företag kunnat återuppblomma. I det övriga Serbien är det ännu sämre beställt. I Bosnien, och likaså i Kroatien och Slovenien likvideras dagligen de största företagen i gruv-, metall-, textil- och träindustrin. Dessa likvidationer har sin grund dels i bristen på kol och råmaterial, dels i statsförvaltningens fullständiga oförmåga att organisera arbetet i dessa institutioner, som före kriget tillhörde "utländska undersåtar", och som efter Österrike-Ungerns sönderfallande blev belagda med kvarstad. I Dalmatien har ett fullständigt stillestånd inträtt i det ekonomiska livet. I Slovenien, där industriväsendet var högre utvecklat än i andra delar av Sydslavien, har flertalet industriella företag stoppat. Men all återuppblomstring av ekonomiskt liv har omöjliggjorts genom de exempellöst kaotiska valutaförhållandena.

I jämförelse med franska frangen har dinaren under loppet av sistförflutna året sjunkit med 200-250 % och visar fortfarande en bestämd tendens att sjunka. Ungefär 10 miljarder kronor är i omlopp. Under senaste tiden fastställdes en bestämd kurs för dinaren i förhållande till kronan, nämligen 1 dinar lika med 4 kronor. Men detta beslut, som fastslog förhållandet mellan dinar och krona, framkallade blott ett parallellt kursfall både för dinaren och kronan. Pänningvärdets oavåtliga sjunkande drager med sig en automatisk stegring av livsmedelsprisen, som redan har uppnått en svindlande höjd. Under loppet av sistförflutna året har livsmedelsprisen stigit på följande sätt:

bröd	ung.	200-250 %
kött	"	300 %
fett	"	300 %
kläder	"	300 %
hyror	"	200-300 %
salt	"	50 %
fotogen	"	250 %
skodon	"	250 %
potatis	"	200 %
socker	"	300 %

Denna oerhörda prisstegring, en följd av den ekonomiska oredan och den kaotiska valutan, har skapat outhärdligt svåra levnadsförhållanden för stad- och lantbefolkningens stora massa.

Till följd av brist på kreatur och lantbruksmaskiner låter bönderna landet ligga obrukat. I stora hopar lämnar de byarna och överbefolkar städerna. Men även här saknas arbete. Dessutom är arbetslönen mycket låg: kvalificerade arbetare får 16-56 dinarer per dag, okvalificerade 10-15.

Under detta förtvivlade finansiella läge upptar Sydslavien, i likhet med alla andra bankruttörer, nya lån för att betala de gamla. Men all kredit är uttömd: all statsegendom har i själva verket redan nu blivit banditförbundets i Paris egendom. Sydslaviens skulder uppgår ungefär

till 10 miljarder frang. Föregående års kassabrist, som man på förhand beräknat till 300 miljoner, sprang upp till två miljarder. För att dölja denna ofantliga deficit och för att kunna betala räntan på de gamla skulderna, höjde Sydslaviens bourgeoisi tulltaxan för export och import, införde nya pålagor, höjde de gamla skatterna med 300 % och såg sig om efter nya lånemöjligheter. Dessa nya bördor skall nu huvudsakligen läggas på det arbetande folket och kommer att ännu mer försämra dess redan förut förtvivlade läge.

Det ekonomiskt ruinerade Sydslavien är, finansiellt sett, absolut beroende av ententen, särskilt Frankrike. För sin "befrielse" häftar det i skuld för 200 miljoner frang. Alla nationella rikedomar, som ligger på f. d. österrikiskt-ungerskt område, såsom skogar, kolgruvor, alla industriföretag och alla offentliga byggnader, måste utlösas av staten, men tills detta sker, har Frankrike nyttjanderätt över dem.

Dessutom har ententen tilldelat Rumänien rent bulgariska områden, Sydslavien rent ungerska, Italien rent slaviska områden; på detta sätt har ententen lagt korten på bordet och uppväckt den djupaste missträning t. o. m. i borgerliga kretsar, och har därigenom i utomordentligt hög grad förstärkt de olika folkstammarnas separationssträvanden, särskilt i Slovenien men också i Kroatien.

Representanterna för de partier, som trädde i breschen för den statliga centralismen (den serbisk-kroatiska koalitionen, de oavhängiga radikalerna, nationalisterna, progressisterna och den s. k. demokratiska föreningen med ett fåtal socialdemokrater, grupperade omkring Koratj, Buksjek och Christan) har nu rymt fältet för separationssträvandenas förespråkare (de serbiska radikalerna, Kroatiens Startsjevitjare och Sloveniens klerikaler). Striden mellan dessa båda grupper har tagit sig skarpa och bittra uttryck, och Sydslaviens bourgeoisi förslösar på denna kamp sina bästa krafter. Och om det över huvudtaget ännu finnes något, som kan ena den sydslaviska bourgeoisins grälände partier, så är det den starka tillväxten av vår kommunistiska rörelse. Först ansikte mot ansikte med den, frammarscherande kommunismen kom de stridande borgerliga grupperna till besinning och inledde förhandlingar med varandra om bildandet av en stark, enig och mot oss kommunister riktad regering.

Men till bankrutten för denna nationella förening har intet bidragit i så hög grad, som det ständiga och evinnerliga uppskjutandet av lösningen på agrarfrågan, som är utomordentligt akut såväl i Kroatien som i Slovenien, Wojwodskapet, Bosnien och Dalmatien. Det för agrarfrågans lösning gynnsammaste politiska ögonblicket var tidpunkten för den österrikisk-ungerska monarkins sammanstörtande. Men bourgeoisin har icke begagnat sig av detta ögonblick, avgörandet fördröjdes, och agrarfrågan blev allt mera invecklad. Den "demokratiska föreningen" lämnade bönderna de stora godsägarnas jord, visserligen blott under form av förpaktning; men den nuvarande reaktionära, klerikala regeringen försöker att ytterligare stympa denna redan förut tillräckligt stympade reform. Vårt parti har genom sin lösen: "all jord med inventarier åt de arbetande och för intet" uppviglat arbetare- och bondebefolkningens missnöjda massor och grupperat dem omkring vårt parti.

II. Arbetarrörelsens utveckling.

Under Serbiens ockupation låg all arbetarrörelse nere. Den vaknade först under november 1918 åter till liv. Under december samma år började tidningen "Radnitsjke Novina" (Arbetartidningen) åter att utkomma i Belgrad. I Sydslaviens övriga delar, som tillhörde Österrike-Ungern, gjorde sig rörelsen föga gällande, sålänge kriget varade. I Sarajevo utkom en tid bortåt den Zimmerwaldorienterade "Glas Svobode".

Knappt hade Sydslavien blivit konstituerat, förrän vi kände det vara vår plikt att ofördröjligen anknyta förbindelser mellan de socialistiska partierna i alla delar av landet och snarast möjligt förena oss med dem. Den 20.-25. april 1919 fick vår centralkomité i Belgrad uppdrag att

inkalla och organisera en kongress. Såsom enda villkor för deltagande i denna fordrades antiministerialism, d. v. s. vägran att delta i bildandet av borgerliga kabinett. Till följd härav var Slovenien, en del av det kroatiska partiet (med Koratj och Buksjek i spetsen) och en del av Wojwodskapets parti icke representerade på kongressen. Men flertalet av såväl Kroatiens som Wojwodskapets proletariat hade sina representanter på kongressen. Vår kommunistiska fraktion väckte följande förslag:

- 1) Det förenade partiet antager namnet Sydslaviens Kommunistiska Parti.
- 2) Det ansluter sig utan förbehåll till den III. Internationalen.
- 3) Det deltar i valkampanjen med avseende fäst vid de rådande förhållandena och på grund av referendum från alla partimedlemmar.

För att undvika en klyvning avstod vi från den första punkten, men de båda andra antogs enhälligt och under stormande bifall. Men oaktagat kommunismens triumf gick kongressen i viss mån i kompromissernas tecken. Därför måste nästa kongress göra slut på allt sådant, som har karaktären av centrism, och skänka partiet i dess värksamhet och taktik en rent kommunistisk karaktär. Närvaron i centralkomitén av tvekande centrister har vid flera tillfällen förlamat vårt partis värksamhet i de viktigaste ögonblicken.

Några dagar efter denna kongress, på vilken partiets nya centralkomité valdes, blev den nya komiténs alla medlemmar och bortåt 2000 andra kamrater häktade i olika delar av Sydslavien. Den 1. maj 1919 gjorde en avdelning soldater ett angrepp på folkets hus i Sarajevo, förstörde inredningen, brände upp biblioteket och lade beslag på över 200,000 kronor,

Alla partiets funktionärer och 400 av våra bästa kamrater häktades. Liknande repressiv-åtgärder vidtogs samtidigt i Kroatien och i Wojwodskapet, varefter under juni 1919 utbröt en kraftig militärrevolt, för vilken man gav kommunisterna skulden. Av denna anledning häktades 250 arbetarfamiljer. Man utvisade de olyckliga till Makedonien, där de kastades i fängelse.

Även i Slovenien ägde häktningar rum, vid vilka det oftast kom till blodiga slagsmål. Bland de häktade befann sig också kamrat Filippowitj, partiets sekreterare. Sedan han suttit fängslad i 6 månader, frigavs han av regeringen, som fruktade för repressalier från de organiserade arbetarna.

Trots alla dessa våldsåtgärder kan Kommunistiska Partiet glädja sig åt stora framgångar. Förutom den kommunistiska ungdomen, som uppgår till 10,000, räknar partiet över 40,000 medlemmar: I fackföreningarna, som håller jämna steg med Kommunistiska Partiet, och i spetsen för vilka nästan överallt står kommunister, är 150,000-180,000 arbetare- och arbeterskor organiserade.

I Serbien finnes det fackföreningar sedan 20 år tillbaka (sedan 1901). Både i sin ekonomiska och sin politiska värksamhet har de alltid stått på klasskampens ståndpunkt och har gått hand i hand med först de socialistiska partierna och sedan med det Kommunistiska Partiet. Vi har icke en enda gul fackförening. Centralkomitéerna och styrelserna för alla fackföreningarna i Sydslavien är i händerna på kommunister. Alla partiets aktioner understöddes helt och fullt av fackföreningarna, och, vice versa, all fackföreningsvärksamhet understöddes vid alla tillfällen av partiet. Till följd av denna enhetliga värksamhet av fackföreningar och parti har resultaten av arbetarklassens gemensamma kamp alltid varit de största möjliga. Enligt senaste uppgifter räknar Sydslaviens fackföreningar bortåt 180,000 organiserade arbetare. För ett land, som knappt har 12 miljoner innevånare, och där industrin är svagt utvecklad, betyder denna siffra en organiserad kraft, som man måste räkna med. Liksom partiet har också våra fackföreningar

utan förbehåll uttalat sig för proletarietets diktatur och för sovjetmakten, och i denna riktning utvecklar sig deras värksamhet.

Kommunismens idéer har stor framgång hos kvinnorna, som fått utstå så mycket genom kriget: de tar med stor iver aktiv del i partiarbetet på alla områden. Många av dem har också spelat en framstående roll i Sydslaviens kommunistiska barnorganisation. Inom denna organisation – Kommunistiska Partiets skönaste blomma – förenas barn från 5 till 12 år och får en rent kommunistisk uppfostran. Deras arbeten, lekar, förströelser, konserter går i kommunismens anda. Organisationen utger två gånger i månaden tidsskriften ”Budustsjnostij” (Framtiden).

Arbetarmassorna har i allmänhet icke tvekat att utan förbehåll ställa sig på kommunismens sida, och därtill har i icke ringa mån bidragit en hel rad av strejker, i vilka kommunisterna spelade en ganska stor aktiv roll; Redan i början av år 1919 arrangerade vi i hela Sydslavien massdemonstrationer mot livsmedelsfördyringen och mot regeringsrepressalierna i Kroatien, Bosnien och Wojwodskapet. Den 20. och 21. juni 1919 satte vi igång en storstrejk såsom protest mot ententens inblandning i Rysslands angelägenheter. Även av andra anledningar uppstod en hel mängd strejker, som det skulle taga för lång tid att uppräknas. De bosniska typografernas strejk räckte i två månader, under november gick Sloveniens kolarbetare i strejk, under december sättarna i Sagreb, under januari 1920 järnvägsmännen i Serbien, o. s. v.

Under de senaste kommunala valen i Kroatien hembars segern, till stor förvåning för Sydslaviens bourgeoisie, av kommunisterna. Vår seger i landsorten har i särskilt hög grad skräckslagit bourgeoisin. Icke blott i städerna utan också mångenstädes på landet har vårt parti tillkämpat sig relativ eller absolut majoritet. Denna framgång är av desto större betydelse, som vi under valen uppträdde med det extrema programmet: ”för revolutionen, för kommunismen”. Vi är fullständigt på det klara med, att vår seger vid de kommunala valen utgör början till en hel mängd sammanstötningar med bourgeoisin och dess högsta klassorganisation – staten. Vi deltar i valen utan någon som helst illusion med avseende på ”positivt arbete”, ställda, som vi är, ansikte mot ansikte med landets förtvivlade ekonomiska och finansiella läge. Vi vet, att vi blott behöver göra det allra ringaste försök att i någon kommun förverkliga våra planer på allvarlig reorganisation av förvaltningen för att ögonblickligen framkalla en brysk inblandning från statsmaktens sida; ty bourgeoisin kommer icke att tåla, att klasskaraktären av en kommun förändras, sålänge de är herrar i staten. Men genom att upprulla de frågor, som i närvarande stund mest intresserar arbetarna och bönderna, nämligen bostadsnöden, dyrtiden, o. s. v., skall vi kunna sätta arbetarbefolkningen i stad och på land i rörelse genom att framlägga klara och tydliga bevis för, att det ur våra dagars allrådande kaos icke finnes mer än en enda möjlig utväg: den sociala revolutionen, proletarietets diktatur, kommunismen.

I full kännedom om landsbygdens stora betydelse för framgången av en kommunistisk revolution i ett agrarland liksom vårt må vi då ägna en allt större uppmärksamhet åt denna landsbygd. Likvisst har vi att kämpa en förtvivlad kamp mot tvenne svåra hinder: bristen på agitatorer och bristen på pänningmedel. Icke desto mindre har det lyckats oss att sätta bondemassorna i rörelse – icke blott i de trakter, där agrarfrågan är brännande utan också i sådana trakter, där den över huvud taget icke existerar, t. ex. i Serbien, där nästan alla bönder är ägare av en liten torva. Den serbiska bonden, som under loppet av 7 års krig ingenting förvärvat och förlorat allt, har blivit mycket mottaglig för kommunistiska idéer. Och nu är en fullständig framgång för oss hos bondemassorna uteslutande beroende på intensiteten av vår agitation och kraften av vår organisation.

Vårt partis inflytande sträcker sig vida. Bourgeoisin, i synnerhet de intellektuella, förlorar allt mer hoppet på möjligheten att upprätthålla den bestående ordningen. Det kommunistiska elementet är förhärskande även bland skolungdomen. Tillväxten av vår rörelse utefter hela linjen är så förvånansvärd, att vi med den största tillförsikt kan blicka mot framtiden.

M.

Innehållförteckning till tidskriften [Den Kommunistiska Internationalen](#)